

Бухтіяров К.Ю.,

курсант 2 курсу

*факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Токар А.О.,

*викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Загальна декларація прав людини – рекомендований для всіх країн-членів ООН документ, прийнятий резолюцією 217 А від 10 грудня 1948 року в Палаці Шайо на третій сесії Генеральної Асамблеї ООН більшістю голосів: із 56 держав, що брали участь у голосуванні, 48 проголосували за, лише 8 держав утрималися. Серед них Польща, Саудівська Аравія, СРСР, Білоруська РСР, Українська РСР, Югославія і Південно-Африканський Союз.

Втім не дивлячись на голосування, авторам розробникам Загальної декларації, серед яких був канадець Джон Хамфрі, Елеонора Рузвельт із США, та ін. вдалося сформулювати такий текст, що отримав схвалення у всьому світі, незважаючи на різні точки зору і набув статусу «Видатного документа в історії людства», «Хартією вольностей для всього людства» [3]. .

Підготовка Загальної декларації прав людини відбувалася в умовах складної дипломатичної боротьби, особливо між представниками соціалістичних і західних країн, оскільки західні держави орієнтувалися на Французьку декларацію прав людини і громадянина 1789 р., Конституцію США 1787 р. та інші документи, що проголошують природний характер прав і свобод людини. Саме тому, ухвалення декларації було результатом розгляду і погодження різних поглядів і точок зору [3].

Концепція прав і свобод людини, закріплена в Загальній декларації, складається з таких компонентів: основні принципи прав людини; класифікація прав і свобод людини; права людини і суспільство; співвідношення прав особистості і держави.

До основних принципів декларації належить[1]: відмова від дискримінації людини за ознакою раси, статі, релігії та інших переконань, національного чи соціального походження; і кожна особистість окремо, і осередок суспільства – сім'я – повинні бути під захистом закону; кожен має право в управлінні своєю країною через обраних представників, фальсифікація ре-

зультатів виборів неприпустима; свобода вибору місця проживання по всьому світу; право на освіту; право на роботу, оплачувану відпустку, захист від безробіття і соціальний захист; свобода совісті та релігії; свобода слова і думки; кожен має обов'язки перед суспільством.

Для більш ефективної організації міжнародного контролю за дотриманням конвенцій держави-учасниці створюють свої конвенційні органи контролю. Особливість цих органів у тому, що вони стосуються виключно держав-учасниць тієї чи іншої конвенції, а не всіх членів ООН. Нині створені і діють такі конвенційні органи: комітет з ліквідації расової дискримінації; комітет із прав людини; комітет з економічних, соціальних і культурних прав; комітет проти катувань; комітет із ліквідації дискримінації щодо жінок; комітет з прав дитини [1].

Відповідно до Декларації [4] основним елементом для визнання прав і свобод людини є гідність особистості. Вона кваліфікується як невід'ємна властивість, тому що притаманна «усім членам сім'ї від народження, визначає рівність їх прав і свобод, поведження у відношенні один до одного у дусі братерства» (ст. 1). Рівність прав і свобод означає, що кожна людина повинна володіти ними незалежно від раси, статі, мови, релігії, політичних переконань, соціального стану, національності, проживання на території незалежної держави чи на підопічній або території без самоврядування (ст. 2).

У статті 3 Декларації подано загальне розуміння громадянських і політичних прав, що включають право на життя, свободу й особисту недоторканість. У наступних статтях з 4 по 21 вони перераховуються, трактуються і конкретизуються. Відповідно до цих статей до громадянських прав належать: неприпустимість рабства або підневільного стану, неприпустимість катування, жорстоке і принижуюче людську гідність поведження і покарання, право на правосуб'єктність, рівність усіх перед законом, право на відновлення порушених прав, право на судовий розгляд, неприпустимість свавільного арешту, затримання або вигнання, презумпція невинності, право на особисте життя, недоторканість житла, таємницю кореспонденції. Право на вільне пересування і вибір місця проживання, право шукати притулку, рятуючись від переслідування з політичних мотивів, право на створення сім'ї і рівність сторін у шлюбі, право на громадянство, на володіння майном, свободу думки, совісті, переконань, на свободу мирних зборів і асоціацій. До політичних прав відноситься право на участь у керуванні країною безпосередньо або через своїх представників [4].

Декларація закріплює і такі соціально-економічні та культурні права як право на працю і створення професійних спілок, право на відпочинок, на достатній життєвий рівень, медичне обслуговування і соціальне забезпечення, право на освіту, на участь у культурному житті (ст. 23-27).

У Декларації підкреслюється взаємозв'язок громадянських, політичних і соціально-економічних прав, необхідність встановлення такого соціального і міжнародного правопорядку, при якому вони можуть бути цілком здійснені

(ст. 28). Вона встановлює, що «кожна людина має обов'язок перед суспільством» (п.1 ст. 29). Взаємозумовленість прав особистості і обов'язками перед суспільством пояснюється тим, що тільки суспільство може забезпечити «вільний і повний розвиток особистості» (ст. 29).

Трактуючи права і свободи людини як невід'ємну властивість особистості, Декларація закріплює їхнє домінуюче становище, зменшуючи цим виключну роль держави у визначенні статусу особистості [4]. Це виявляється у встановленні конкретних вимог до правомірних обмежень прав і свобод людини з боку держави. Вони ґрунтуються на законі, здійснюються з метою «поваги прав і свобод інших, задоволення вимоги моралі, суспільного порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві» (ст. 29). Декларація в імперативній формі забороняє «будь-якій державі, групі осіб або окремим особам займатися діяльністю або чинити дії, спрямовані до знищення прав і свобод» (ст. 30).

Отже, з вище викладеного можна зробити висновок, що норми, які закріплюють політичні права і свободи людини і громадянина, мають значний вплив на формування міжнародного законодавства і розглядаються сьогодні більшістю країн як юридично обов'язкові договірні норми. Однак, кожна держава повинна не лише привести своє законодавство у відповідність зі взятими на себе міжнародними зобов'язаннями, а й вчиняти певні дії та створювати реальні умови для гарантування і здійснення прав. Впровадження цих норм в українське законодавство приведе до єдиних стандартів захисту прав і свобод людини і громадянина, а їх виконання сприятиме подоланню різних суперечностей, розвитку демократії та поступовому просуванню України до європейської спільноти.

Література:

1. Кириченко Ю.В. Конституційно-правове регулювання прав людини в Україні в контексті гармонізації з законодавством європейських держав: дис. на здобуття наук. ступеня док. юрид. наук : 12.00.02 / Ю.В. Кириченко. – Ужгород, 2018. – С. 108.
2. Стахура Б.І. Роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві: теоретико-правовий вимір : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07 / Б.І. Стахура. – Львів, 2016. – С.125.
3. Федерик Майор (Генеральний директор ЮНЕСКО) // Загальна декларація прав людини: 45-я річниця. 1948-1993. ЮНЕСКО. Париж, 1994. С. 5
4. Загальна декларація прав людини : сайт URL : [http : // zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)